

Влиянието на шаманизма върху корейската култура

Каролина Манукян

СУ „Св. Климент Охридски“

III курс, специалност Южна, Източна и Югоизточна Азия

Корейският шаманизъм, наричан още **мусок** (무속), е древна система от вярвания и практики, която наред с анимизма, почитането на предците и по-късно утвърдилите се будизъм, даоизъм и конфуцианство, участва в сформирването на корейския светоглед и изгражда духовния свят на обикновения кореец през по-голямата част от историята до днес.

Мусок е единствената местна корейска самобитна религия, която е устояла на хода на времето и е оцеляла до ден днешен. В следствие на това нейните практики намират отражение в корейската митология и фолклор¹, оказват силно влияние върху развитието на корейската култура и сформират неизменна част от корейското наследство. Голяма част от шаманските практики са силно застъпени и в съвременния бит на корейца, където често се проявяват под формата на суеверия и обичаи.

Подобно на алтайския, корейският шаманизъм също поставя като основа на вярата **общуването с духове** чрез **ритуали**, ръководени от **шаман** - висш жрец, който установява връзката между човешкия свят и света на духовете, най-често чрез изпадане в **транс** и с помощта на специфични **атрибути**. За разлика от религиозни системи като будизма, шаманизмът има силно практическа насоченост – неговите ритуали се изпълняват при необходимост, с цел получаване на земни блага и много рядко се изпълняват с цел преклонение. Подобни случаи на „необходимост“ от шамански ритуал са например болести, природни бедствия, смърт, и др. Единствените шамански ритуали, които се случват рутинно, а не по необходимост са онези, които шаманът в ролята си на медиатор е длъжен да изпълнява, с цел поддържане на добри отношения със света на духовете и развитие на шаманската си дарба.

Шаманските практики са основно базирани на народни поверия и датират още от ерата на лов и събирателство. Някои церемонии все още поддържат силно архаични и автентични методи, а други съчетават традиционното с развлекателното и силно се

¹ Федотов 1997: *Корея*, 29.

доближават до сценично изкуство. Церемониите им са изключително пъстри, интересни и будят любопитство както у местни, така и у чужденци. В следствие на това корейският шаманизъм участва силно в развитието на всички жанрове изкуство и до ден днешен заема особено място в корейската култура.

Характеристика на корейския шаманизъм

1. *Кратък оглед на корейския шаманизъм през историята*

Мусок е най-древната корейска система от вярвания, останала до днес. Неоспорими доказателства проследяват нейното съществуване чак до периода на трите корейски царства, но религията е смятана за дори по-древна. Такова свидетелство е например известната златна корона от кралство Шила (57 г. пр. Хр.-935 г.), за която е доказано, че е изработена в същия стил, както украшенията за глава на сибирските шамани. В действителност връзката между корейския шаманизъм и сибирския шаманизъм, а и като цяло алтайския шаманизъм е изключително близка. Етнокултурната им близост е повод някои изследователи да причисляват и корейския шаманизъм към алтайския. Това твърдение е подкрепено от „алтайската теория”, според която корейският език е имал в древността общ праезик с останалите алтайски – тюркски, монголски, маджурско-тунгузки. За родина на *мусок* се посочват териториите в Северна Азия, където се сформира и корейския етногенез.

Появата на *мусок* е пряко свързана с най-ранните форми на фетишизъм, тотемизъм и анимизъм. Свидетелство за това са скални рисунки от региона на *Сокчанни* и животински изображения от *Пангудонг*, *Южен Кьонсан*, както и по-късно появилите се култове към животни в ранните форми на ловни общества, и също към природни явления. Днес се изпълняват танци с животински маски, имитирайки животински движения, чиито произход можем да намерим точно в дълбока древност, когато се е сформирал шаманизма. Някои от най-емблематичните култове са тези към мечката, тигъра и към коня, а от тях са повлияни митове като митът за Тангун и митът за Чумон. Змията е също важно животно, което в древния шаманизъм било почитано като дух и нейния образ бил често срещан.

Друг важен исторически извор, свидетелстващ за древния характер на корейския шаманизъм, са писмените паметници *Самгуксаги* (1145) и *Самгукюса* (285), в които се

разказва за исторически личности, изпълняващи функции, подобни на шаманските. В *Самгукюса* е споменат втория владетел на Шила - Намхе, който е наричан „Чачаун“, което в превод от езика на Шила означава „шаман“.² За шаманизма можем да открием информация също в *Корьоса* и в поемата „Старата шаманка“, написана от средновековният поет И Гю Бо от кралство Корьо (918-1392). В нея се съдържа информация за някои от изпълняваните ритуали, което доказва, че много елементи от съвременния *мусок* са съществували още през средновековието и са се запазили близки до античните. В действителност традициите на *мусок* са успели да се съхранят успешно, въпреки че преминават през немалко предизвикателства. Корейският шаманизъм е издържал векове на социална стигма по времето на кралство Чосон, когато всички други вероизповедания са били принудени да „отстъпят“ пред масовото разпространение на конфуцианството. В последствие шаманизмът среща сериозни трудности по времето на японския империализъм и така чак до навлизането на християнството, когато той е най-силно ощетен.

През 70-те години на XXв. правителството на Корея забранява откритото практикуване на религията, в опит да я заличи, и насилствено биват прекъсвани ритуални церемонии. Християнските мисионери по онова време гледат с възмущение на шаманизма и постепенно той започва да се възприема като нещо демонично, смущаващо и неестествено.³ Администрацията на Пак Чун И заклемява шаманизма и го „обрисува“ като „враг на модернизацията“ (Кампания 새마을운동). Така във втората половина на XXв. шаманите претърпяват истинско унижение и са принудени да практикуват в тайна, и да преместят своите церемонии извън големия град, далеч от социума.

Мусок успява да намери „общ език“ единствено с будизма и даоизма. Благодарение на мирното съжителство с тези религии, шаманизмът е успял да се интегрира успешно и перманентно в живота на обикновения кореец. В известен смисъл можем да твърдим, че тяхното взаимодействие е допринесло за обогатяването на тези религиозни системи до степен, в която днес много будисти са и шамани. В съвременността шаманизмът успява все повече и повече да се хармонизира със „съседните“ му религии и бита на модерния съвременен корейски гражданин. Днес се

² Ирйон: Истории и легенди за трите корейски царства. Контекст 2019, София, 58-60.

³ <https://www.thoughtco.com/what-is-a-mudang-195367>.

наблюдава завръщане на шаманските ритуали в градските условия, сред хората нуждаещи се от тях.

2. Шаманите 무당

Заради силната практическа насоченост на религията, шаманизмът не може да съществува (съответно да се практикува) без шамана. Това не е вид вероизповедание, като християнството например, в което мирянинът сам се моли, изповядва и боготвори. Шаманските ритуали могат да се изпълняват само от служителя на култа в ритуала, без който осъществяването на ритуалът е невъзможно. Той е медиаторът между нашия и отвъдния свят, осъществява връзка между хората и свръхестествените същества с цел да се откликне на нуждите на мирянина. Самите шамани възприемат ролята си като поддържаща и възстановяваща баланса в живота на обикновения човек.

В корейския шаманизъм главният шаман обикновено е жена, а мъжките шамани участват в церемониите като музиканти или помощници на главната шаманка. Общоприетото название на шаманките е *мудан* (무당), но те самите предпочитат да използват за себе си термина *манишин* (만신), който в превод означава „десет хиляди духове“. Мъжете се наричат *паксу* (박수).

Съществуват два основни вида шамани: наследствени, наречени *сесъмму* (세습무), и избрани, наречени *канишинму* (강신무). Двата вида шамани имат няколко значителни разлики помежду си и на свой ред се разделят на други подвидове, според функцията им в ритуала, региона и духовете, с които работят.

На първо място, вярва се, че избраните шамани *канишинму* придобиват свръхестествени сили, а наследствените *сесъмму* не притежават такива. Смята се, че избраните шамани придобиват дарбата си в следствие на „шаманската болест“ и поемат по пътя на шамана, едва след ритуал на инициация, наречен *неримкут* (내림굿).

Шаманската болест *шинбъон* (신병) представлява повратна точка в живота на една шаманка. Симптомите варират в зависимост от етническата и културна основа на шаманката. Някои от най-често срещаните са загуба на апетит, инсомния, слухови и

визуални халюцинации, съпроводени със силни крампи в мускулите и телесни болки.⁴ Тялото и духът на шаманката значително отслабват по време на болестта, която е изцяло нелечима и необяснима за съвременната западна медицина. Вярва се, че единствения начин да бъде излекувана е чрез *неримкут*, което символизира „откликването“ на призива на духа и приемането на шаманската съдба. Шаманската болест продължава средно между 8 и 30 години, с увеличаването на които психическото и физическо здраве на бъдещия шаман стават все по-критични и застрашени. В случай, че шаманката не извърши *нримкут* и не поеме по пътя на практикуващ шаман, *шинбъон* може да доведе до смъртен случай.

Избраните шамани, както наследствените работят с няколко духове или божества, но за разлика от тях имат поне един, който е главен. Това е всъщност духът, който ги „избира“. Най-често той им се явява на сън или е част от халюцинациите по време на шаманската болест. След ритуала за инициация, *канишинму* е длъжна да направи олтар в дома си за този дух (било то дух на божество, предтеча или историческа личност). По време на ритуал избраната шаманката бива обладавана от дух чрез изпадането в екстаз. През нейното тяло духът общува с обикновения човек и влиза в контакт със земния свят, поради което за избраните шаманки екстазът е задължителна част от изпълняването на медиаторската си роля.

Наследствените шаманки от друга страна не притежават уменията да бъдат обладавани от дух. Те не се разболяват от *шинбъон*, съответно не преминават през ритуал за инициация и не са длъжни да правят олтар на дух в дома си, тъй като най-често те нямат един главен дух, с който да общуват. Тяхната роля е ограничена до изпълняването на по-малки ритуали, в които те не изпадат в екстаз, а общуването с духът се случва посредством различни атрибути, а не чрез собственото им тяло.

Наследствените шаманки се намират предимно в южните части на Корейския полуостров, а на север преобладават избрани шаманки.⁵

Шаманската структура е силно разклонена и има различни видове шаманки и шамани, които носят различни имена. Такива например са *шимбан* (심방) и *танори*, които спадат към групата на *сесъмму* или например *мъонду* и *тегам*, които се срещат предимно в Централна Азия и Сибир и спадат към групата на *канишинму*. Някои под-

⁴ <http://inkas.org/en/weblog/2013/08/21/korean-shamanism/>.

⁵ <https://fellowsblog.ted.com/in-21st-century-korea-shamanism-is-not-only-thriving-but-evolving-f1a8862a7bc8>.

категории на *мудан* са *сьонмудан* или *посал*⁶, за които се вярва, че са придобили дарбата си чрез свръхестествен сблъсък, но не чрез обладаване и боледуване от шаманска болест. Макар че и те спадат към групата на избраните шамани, подобно на наследствените шамани, също имат ограничена функция. Разновидност на мъжете шамани *паксу* са например т.нар. *пансу* (판소), които са слепи мъже гадатели.

В днешно време много от тези категории не са отличително разграничени, а всъщност се наблюдава известно „смесване“ между видовете шамани и техните функции. Днес, много наследствени шамани се превръщат също в избрани шамани по-късно през живота им. Това е само една от многото причини, поради които е изключително трудна, дори невъзможна систематизацията на шаманските традиции. Тук е момента да споменем, че другата основна причина за липсата на систематизация е освен разнообразието в имената, също така разнообразието в ритуалите и най-вече богатия шамански пантеон. В различни географски местоположения един и същ ритуал се нарича по различен начин, а понякога два различни ритуала се наричат по един и същ начин. На места ритуалите се различават от съседния с изключително малко, например един компонент или атрибут, но въпреки това имат друго име, защото са се родили в друг регион от корейския полуостров. Подобна е ситуацията с духовете и божествата. Има ритуали, които са специфични само за един дух или се изпълняват само от шаманите в един регион. От своя страна един дух може да има различни имена в различните региони. Това прави изключително сложни изследванията в областта, но въпреки това корейските ритуали представляват голям интерес за изтоковеди и културолози по света.

3. Ритуали ㄸ

Общото наименование на корейските шамански ритуали е *кут* (굿). Всеки *кут* се състои от различни на брой и по естество съставни части – *кори* (거리). Общоприети са три основни етапа, които съставят всеки *кут* : етап на посрещане, етап на общуване и етап на изпращане. Всеки *кут* започва с призив към духа или божеството да се присъедини към присъстващите и да участва в церемонията. По време на ритуала

⁶ https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Korean_shamanism.

главния шаман изпълнява специални песни „чомбе“ и легенди за произхода и живота на духа, който канят. Наративът включва приказки, шеги, гатанки и различни други забавни разкази. Тонът е понякога леко подигравателен, често се долавя укор към конфуцианските патриархални норми и шаманките често си служат с похвати като сатира и гротеска. По време на церемонията се изпълняват песните *норегарак* и *тхарьон*, с които се поздравява и забавлява отзовалото се божество и публиката. Подобен тип церемонии протичат като същинско развлекателно представление.

Преходът към втората част - тази на общуването с духа- се нарича *консу* (콘수). По време на този етап, шаманът *каниинму* внезапно започва да говори с различен глас и да се държи нетипично. Това е знак, че духът или божеството се е вселил в шамана и говори с присъстващите. Комуникацията между двете страни обикновено не протича линейно. Много често духът остава недоволен от жертвоприношенията - били те животни, ястия, плодове или алкохол. Тогава духовете твърдят, че са посрещнати прекалено скромно, и че не ги почитат достатъчно в ежедневието.⁷ По тази причина началният диалог между двете страни обикновено включва договаряне и извинения. Затова тази част е от изключително значение за развитието на ритуала и задава тона на събитието. Също така с разкриването на пекулярния характер на духа, ритуалът става още по-динамичен, подобно на театрално зрелище.

Особено нещо, което се наблюдава през тази част, е т.нар. *писон* (비손), което представлява движение на протриване на ръцете в молитвена позиция, с цел измолване на извинение от духа, а също и благословия, здраве, късмет, закрила за член от семейството и лекуване на по-леки болести. Това е жест, който е силно разпространен в социалната култура на Корея и е често срещан, както по филмите така и в реалния живот. Извън рамките на ритуала, подобен жест също се ползва за измолване на прошка или услуга. Това е само един от многото примери за шаманско влияние върху ежедневието, културата и социалните норми в корейското общество.

Разказите по време на ритуала отново варират според региона, но са предимно фолклорни традиционни текстове, които понякога шаманът избира съвсем леко да промени. Това обаче се случва изключително внимателно, тъй като шаманите цялостно държат на чистотата на речта, детайлите в историята и най-вече автентичността на разказа. Пример за това е, когато през 60-те години на XXв. шаман от региона *Кануон*

⁷ <https://fellowsblog.ted.com/in-21st-century-korea-shamanism-is-not-only-thriving-but-evolving-f1a8862a7bc8>.

превърнал историята за *Шимчон* в шамански ритуал, който е против лошите очи. Това е неуспоримо свидетелство за взаимодействието между шаманизъм и култура.

Макар, че систематизацията на ритуалите е на практика невъзможна, повечето изследователи разделят *кут*, на няколко основни категории.

Първата такава категория е **Кут за шамана**. Към нея спада споменатият вече *неримкут* (내림굿)⁸ – ритуал за инициация, който се осъществява с помощта на старши шаманки, които да поведат новия шаман по съдбовния път. Това е и първия ритуал за избрания шаман. Друг ритуал, който спада към тази категория, е *шинкут* (신굿), изпълняван, за да се отдаде почит на духа или божеството. Ритуалите за шамана като цяло са единствените видове *кут*, които биха могли да се изпълняват системно, а не само при необходимост, тъй като тяхната основна цел е поддържането на шаманската дарба и усъвършенстването на шаманските умения. Тези ритуали са различни и варират според главния дух на шамана.

Втората категория са **Кут за селото**. Те имат силна социална роля, тъй като събират много хора и наподобяват празници. Те са изключително пищни и атрактивни за гледане, и внушават идеята за гордост, единност и съпричастност на съселяните/съгражданите. След края на корейската война, в резултат от разделението на полуострова, изчезват много ритуали за селото, тъй като тогава единността е изцяло нарушена. Пример за селски ритуал е *тоданкут* (도당굿), който се прави за просперитет и добра реколта, обикновено през зимата или през пролетта. Друг пример са ритуалите за риболов, които се правят на остров Чеджу.

Кут за семейството се осъществява с помощта на боговете *Самшин* (삼신)⁹ и *Чхилсон* (칠성)¹⁰. Тези ритуали са предимно свързани със здравето на семейството, устойчивостта на дома и безпроблемното създаване на поколение.

Кут за духа на покоен или познати иначе като *ноккут* (넉굿) са вероятно най-често срещаните и най-важни шамански ритуали. Тяхната функция е безпроблемното

⁸ Виж страница 6.

⁹삼신 е божество закрилник на дома и децата. Вярва се, че живее в най-топлото място в главната стая и улеснява бременността, раждането и кърменето. Изобразяван е като торба от плат с оризови зърна.

¹⁰칠성 в превод означава „седем звезди“ и е духът на съзвездиято Голяма мечка. От този дух е вдъхновен важен шамански атрибут - меч с извито острие, на който има изобразени седемте звезди на Голямата мечка. Смятало се е, че обитава Седмото небе, а седемте звезди са всъщност слънцето, луната и петте планети.

„прекарване“ на духа на покойника към отвъдния свят. Към *ноккут* спадат много видове кут като *чондоджее* (천도제의), който се прави за успокояване на сърдит дух или *шиккимкут* (씻김굿), който се осъществява предимно в Югозападна Корея, с цел пречистване негативната енергия на дух, който не е успял да се въздигне.

Церемонията при *ноккут* има традиционните *кори* и е съпроводжана от мита за принцеса *Пари Конджу* (바리 공주), която шаманът моли да поведе духа по пътя към отвъдното. Този мит е ужасно популярен и е централна част от ритуалите за духа на покоен. Единствено отсъства в шаманизма на остров Чеджу. Ритуалът *ноккут* започва с недоволство от страна на духа на починалия, но по време на второто *кори* духът е вече спокоен. Ако шаманът е *канишинму*, той влиза в нейното тяло, но ако е *сесъмму*, шаманът използва т.нар „пръчка на духа“, направена от бамбук или от друго дърво, като връзка с духа. Последната *кори* от *ноккут* отбелязва пътуването от земния свят към небесния. Шаманката изпълнява танц, използвайки дълга лента и кораб, с което се символизира плавното преминаване на духа в другия свят.

Друг важен вид Кут е *чесукут* (재수굿), който се изпълнява с цел омилоствивяване и успокояване на духа.

Видовете кут са безкрайно многобройни и трудно могат да бъдат категоризирани. Повечето видове кут могат да се изпълняват самостоятелно или да бъдат част от големи ритуални церемонии. Шаманските ритуали също биха могли да бъдат групирани според тяхната сложност и дължина, където най-сложен е ритуалът *голям кут*, чийто *кори* са цели 12 на брой. Те включват много под-видове кут. Други по-малки ритуали са *коса* и *пудаккори*. *Коса* се извършва през десетия лунен месец, когато се събира реколтата, а *пудаккори* – когато има конкретен повод, свързан с нещастие в семейството.

4. Костюми и атрибути

Облеклото и атрибутите са не само неизменна част от шаманската самоличност, а и понякога служат като зрелищно средство или предизвикват социални дебати. Те

съставляват необратима връзка между религия и култура, а като част от „пърформънса“ са едновременно традиционни, практични и интересни.

Дрехите им представляват специален костюм, наречен **мубог** (무복) от йероглифа „**му**“ за шаман и „**бок**“ като при **ханбок**. Основните му елементи са полата **чхима** (치마) и връхното **чогори** (저고리). Освен тях други елементи от **мубог** са: 원삼, 포의, 장삼, 철릭, 몽두리, 동다리, 전복, 패자¹¹. Костюмите са изключително цветни, с ярки тонове и красиви украшения, а детайлите в костюма са признак за ранга на шаманката. Най-често срещаният цвят е червеното, за който се смята, че предпазва от зли духове. Често срещани са също жълтото, синьото и бялото. Белия цвят се носи като символ на чистота. По време на първото **кори**, шаманката трябва да пречисти олтара и тялото си. Олтарът се пречиства чрез вода и огън, а тялото се пречиства чрез горенето на бяла хартия. Тогава шаманката е облечена в бяло.

През целия ритуал, шаманката сменя няколко облекла, включително когато духът се вселява в нея (ако тя е *канишинму*). Това е особено важен детайл от церемонията, защото тогава, ако духът е от мъжки пол, то и жената шаманка облича мъжки дрехи. Това е изключително важна културна особеност, тъй като през цялата история е гледано на подобен акт като своеобразен бунт срещу силно застъпените патриархални норми на корейското общество. Както вече споменахме¹², смяната на облеклото е задължително съпроводена с промяна в държанието, когато духът обсебва шаманката. Тя започва да се държи „по мъжки“: да ругае, да повишава тон, да жестикулира като мъж и да спори с публиката. Подобен тип държание е било крайно недопустимо, което в интерес на истината допринася за недоволството към шаманизма и враждебните отношения между *мусок* и конфуцианство. От друга страна това още повече засилва социалното и културно значение на този акт. Жените не само „стъпват в мъжки обувки“ и се **изравняват** с мъжете, а също така създават своеобразен мост между женската част от публиката и духа на мъж. Така жените получават възможността да общуват с духа по начина, по който не биха могли да общуват със свой съвременник от противоположния пол. Шаманката е в абсолютна доминираща позиция докато ръководи ритуала. При обладаването тя се държи като авторитет. Това е предизвиквало немалко политически дискусии и е обект на множество изследвания.

¹¹ <http://costume-korean.blogspot.com/2014/12/korean-shamanism.html>.

¹² Виж страница 8.

Най-често използваните атрибути по време на шамански ритуали са ударни музикални инструменти, звънци, ветрила, мечове, копия, ножове, тризъбец, „пръчката на живота“, огледала и други. Тризъбецът се използва за жертвоприношения, а за огледалата се е смятало, че предпазват вътрешните органи на шаманката. Един от най-важните атрибути е т.нар *мьондари* – лента на живота. Тя представлява дълга лента плат, върху която са написани имената, рождената дата и адреса на детето, за което съответно е бил изпълнен ритуалът с конкретното *мьондари*. Ритуалът се изпълнява за здраве и дълголетие, а родителите подаряват това *мьондари* на шаманката, с което тя става нещо като „осиновителка“ на детето. Броят *мьондари*, които притежава всяка шаманка, също е признак за нейната влиятелност. Колкото повече *мьондари* има тя, толкова по-висок е нейния статут. Събраните *мьондари* се предават след това на наследницата на шаманката.

Друг известен атрибут, който шаманките ползват е *чакту*¹³. То предствалва два остри ножа, върху които шаманите танцуват с боси ходила по време на екстаз. Този акт е истинско зрелище и се изпълнява по време на празници и големи публични *кут*. Най-често, когато се изпълнява този акт, вселяващият се дух е духът на починал легендарен генерал.¹⁴ При употребата както на *чакту*, така и на какъвто и да е друг вид ножове и остриета, шаманките предварително демонстрират пред публиката колко са остри като режат с тях платове или плодове. По този начин актът става още по-шокиращ за зрителя. Самите шаманки твърдят, че не усещат нищо и телата им остават невредими след тези ритуали.

5. Духове и култове в корейския шаманизъм

Подобно на имената и ритуалите, по отношение на духовете, също отсъства единна класификация и систематизация. Шаманският пантеон е изключително богата в него се включват, както духове на легендарни генерали и владетели, така и митологични божества, местни духове, семейни предци и душите на всякакви починали

¹³ <https://www.youtube.com/watch?v=SRIUy2dyBQA>.

¹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=AAybclN6ugk&t=4s>.

корейци, и чужденци. Пантеонът само на остров Чеджу наброява над 18 000 богове и духове¹⁵.

Някои от по-разпространените култове водят своето начало още от древния тотемизъм. Сред тях най-важни са култа към коня, с който се свързва титлата „ма“ и е бил силно разпространен сред аристокрацията на Пуйо; култа към тигъра, свързан с племето Йе, което участва в корейския етногенез; и култа към мечката, с който е свързан мита за Тангун. Змията и свинята също са важни животни за шаманската вяра. Други култове пък водят своето начало от древните анимистични вярвания. Това са култовете към слънцето, луната, планините и като цяло природата. В съвременното общество, корейците хранят особена любов към природата си, най-вече към планините. Вероятно това е също повлияно от шаманизма и древните изконно-корейски духовни системи.

Важен култ е култа към божеството **Чесок**, което е главното небесно божество. В миналото земеделския труд е зависел силно от природните явления, за това се боготворят небето и земята, с надеждата за плодородна година. Плодородието на земята също било отъждествявано с това на жената. Божеството **Сонджу** е друго обичано божество, което се грижи за спокойствието и успеха на дома. Молят му се за щастие и добра реколта, най-често, когато се създава нов дом или семейство. Към него се изразява почит по време на фестивали, домашни празници или на преклонение към дедите. Друго важно божество е **Чосанг**, което е божеството на прадедите. Подобно на вече споменатото **Самшин**¹⁶, **Чосан** също е изобразяван като гърне или торба от плат, в която се слагат оризови зърна. Смята се, че обитава най-студената част от главната стая. Освен него, шаманите почитат също божеството на огъня **Чоуан**. То живее в кухнята и участва активно в първото *кори* от всеки *кут*, за да се пречисти олтара. Освен божества, шаманите почитат духовете на починали генерали и знаменити личности, както корейски, така и чуждестранни.¹⁷ Тези духове представляват особен интерес за масовата публика и привличат голям брой зрители на церемониите. Тук най-добре може да се проследи връзката между шаманизъм и масово изкуство.

Шаманизъм и изкуство

¹⁵ Taylor 2018: Talor, Phoebe. *A brief history of Jeju's Shamans*, <https://theculturetrip.com/asia/south-korea/articles/a-brief-history-of-jejus-shamans/>.

¹⁶ Виж страница 9.

¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=SRIUy2dyBQA>.

Въпреки традиционния характер на *мусок*, древната изконна корейска религия днес съдържа всички предпоставки да бъде креативно и цветно зрелище, чрез своите песни, танци и атрибути. В известен смисъл то се доближава и понякога припокрива с театъра.

Кут като драматизация включва в себе си интересни и сложни сюжети, изиграни чрез танци, песни и екстремни или нетипични прояви. Шаманските песни могат да бъдат лирични, драматични, молитвени или дори повествователни. Някои песни включват изконните корейски песни *сасол* и речитативите *мугъон*, които са с будистки произход. Част от шаманските церемонии е също народната опера с един изпълнител – *пансори*. Смята се, че първите изпълнители на *пансори* са били именно шамани. Друго народно творчество вдъхновено от шаманизма, което също е част от някои *кут* ритуали са танцовите изпълнения с маски- *тал чум*, които са много популярни днес, както и театъра с клоуни – *куанде*.

Има минимална разлика в танците на наследствените шамани и избраните шамани. *Сесъмму* използват повече атрибути по време на танца си, най-вече звънчета и ветрила за призоваване на духа. Движенията им са предимно извивки в кръста, люлеене, и движения с ръцете. Танцът им плавно се ускорява към края. От друга страна танцът на *Каниинму* е по-свободен и импровизиран. За него са характерни най-вече подскоци.

Следователно е неоспорим факта, че шаманизмът е силно свързан със сценичните корейски изкуства и в известен смисъл самият ритуал *кут* е такова. Шаманите и техните церемонии дълги години са създавали предпоставки за творческото развитие на обикновените хора и приобщаването им към света на изкуството.

Колкото до приложните изкуства - картините на многобройните шамански божества са първите творби на корейското изобразително изкуство с религиозна тематика, а шаманските облека представляват красива интерпретация на традиционен *ханбок*.

Корейски шаманизъм през 21в.

Днес, статистиките показват, че има приблизително 300000 практикуващи шамани, или иначе казано 1 шаман на всеки 160 корееца. Тази многобройност е възможна благодарение на гъвкавостта и адаптивността на шаманското общество.

Съвсем умело корейските шамани успяват едновременно да съхранят традицията си, но и да се възползват от иновации като например технологията. С дигитализацията на Южна Корея и нарастването на влиянието на технологиите в глобален план, корейските шамани започват да популяризират дейността си онлайн. Създават сайтове, блогове, видеа и дори печатат списания и вестници. Така образът на шаманката започва да се появява във всички полета на поп-културата. Друг образ отъждествяван с този на шаманката, е образът на гадателката/врачката. Тъй като гадаенето е много важна част от ежедневната работа на един шаман, шаманизмът се възприема като моторът, задвижващ гадателската индустрия в Южна Корея. Врачуването е силно характерно за Страната на утринната свежест. Това е доходоносен бизнес, и макар че носи със себе си различни стигми, все пак се „намества“ умело в бита на суеверния кореец. Днес е толкова лесно да намериш шаман, че дори недуховни хора се отправят към тези жреци в момент на безизходица.

Не на последно място шаманизмът играе важна роля за дефинирането и подържането на корейската колективна психика и самосъзнание¹⁸. Изконната корейска религия *мусок* съжителства със съвременния кореец безпроблемно и допринася за богатството и същността на корейския свят.

Корейският шаманизъм *мусок* е единствената оцеляла до днес изконна корейска система от вярвания, ритуали и практики. В съвременността ни той е активна част от социалния живот на полуострова, вдъхновява и съхранява традиции, обичаи и изкуства. Поради отсъствието на допирни точки с политиката, елита, властта или конкретна религиозна институция (църква), шаманизмът към 2021г. е бързо възобновяваща се и интегрираща се в модерния свят система от традиции.

Неговата роля за културното наследство на Корея е отличителна. *Мусок* провокира социални дискусии, събира многобройни тълпи, вдъхновява творци, а понякога просто служи за утеха и спокойствие. Устояла на времето и открила хармонията между автентично и модерно, тази религия изумява със своята пищност, пъстрота и чудатост, но едновременно приветства зрителите си и провокира чувство за единност.

¹⁸ <https://shamanism.sgarrigues.net/jeju-shamans-healing-minds-and-hearts.html>.

Шаманизмът *мусок* безспорно може да бъде определен като едни дълбоки води, чиито изследване е предизвикателство за всеки изтоковед. Неговото влияние върху корейските изкуства прави уникална културната съкровищница на полуострова.

1. БИБЛИОГРАФИЯ

1. Боеклиева 2020: Боклиева, М. Японското шинто: и корейският шаманизъм като елементи на културна и национална идентичност (От началото на XX век до наши дни), 2020.
2. Ирьон 2019: Истории и легенди за Трите корейски царства, контекст, 2019.
3. Пейчева 2016: Пейчева, С. Шаманизмът в корейския театър с маски. В: Луна, бамбук и огледало - изтоковедски изследвания, София, 2016, с. 255-260.
4. Федотов 1997: Федотов, А. Корея (Корейско Странознание), 1997, 29-107.
5. Федотов 1997: Федотов, А. Традиционна корейска култура, 1997, 17-84.
6. Cha 2000: Cha, Ok-Soong, Korean Shamanism – Mu, June 2000, <https://shamanism.sgarrigues.net/korean-shamanism---mu.html>.
7. Cain, Geoffrey. "Modern shamans all the rage in S Korea." 07.02.2010, <http://www.globalpost.com/dispatch/south-korea/100125/shamanismmudangs?page=0>.
8. Choe 2007: Choe, Sang-Hun. In the age of the Internet, Korean shamans regain popularity, <https://www.nytimes.com/2007/07/06/world/asia/06iht-shaman.1.6527738.html>.
9. Choi : Jun-Sik, Folk religions. The customs of Korea. https://books.google.bg/books?printsec=frontcover&vid=LCCN2006438482&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
10. Frances 2018: Frances, K. <https://fellowsblog.ted.com/in-21st-century-korea-shamanism-is-not-only-thriving-but-evolving-f1a8862a7bc8> , 2018.
11. Hilty 2011: Hilty, Anne. Jeju Shamans Healing Minds And Hearts:
12. Shamanism As Folk Psychology, 26.11.2011, <https://shamanism.sgarrigues.net/jeju-shamans-healing-minds-and-hearts.html>

13. Inkas 2013: Korean shamanism, <http://inkas.org/en/weblog/2013/08/21/korean-shamanism/>
14. Kendall 2015: Kendal, Laurel, What is an animated image? Korean shaman paintings as objects of ambiguity
https://shamanism.sgarrigues.net/uploads/3/7/5/6/37562905/2015_kendall_korean_shaman_paintings_as_objects_of_ambiguity.pdf
15. 11. Kendall 1996: Kendal, Laurel. Korean Shamans and the Spirits of Capitalism,
https://shamanism.sgarrigues.net/uploads/3/7/5/6/37562905/laurel_kendall_-_korean_shamans_and_the_spirits_of_capitalism.pdf
16. KOREA: KOREAN SHAMANISM, THE ORIGINS OF INDIGENOUS CULTURE,
<HTTPS://DISCO.TEAK.FI/ASIA/KOREAN-SHAMANISM-THE-ORIGINS-OF-INDIGENOUS-CULTURE/>
17. Korean costume: <http://costume-korean.blogspot.com/2014/12/korean-shamanism.html>
18. Mesci 2010: Mesci, Beatrix. *Why is the 'Lonely Saint' so lonely in Korea's Buddhist Monasteries?*,
https://shamanism.sgarrigues.net/uploads/3/7/5/6/37562905/beatrix_mesci_-_why_is_the_lonely_saint_so_lonely_in_koreas_buddhist_monasteries.pdf
19. New world encyclopedia: Korean shamanism,
https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Korean_shamanism
20. NOTES FROM THE EDGE: KOREAN SHAMANISM, <HTTPS://WWW.SIMONMORLEY-BLOG.COM/BLOG-1/KOREAN-SHAMANISM>
21. Stow 2018: Stow, N. <https://www.thesun.co.uk/news/5573595/south-korea-mudangs-ritual/>
22. Taylor 2018: Talor, Phoebe. *A brief history of Jeju's Shamans*,
<https://theculturetrip.com/asia/south-korea/articles/a-brief-history-of-jejus-shamans/>